

Makale Gönderilme Tarihi: 14.12.2019 – Makale Kabul Tarihi: 18.12.2019

ROMANCI MUCİZE ÖZÜNAL’LA SÖYLEŞİ

*Sabiha ZEMBİLÖREN**

Özet

Mucize Özünal, 15 Mart 1947’de İstanbul’da doğar. Annesi Sare Hanım ev hanımı, babası Kâmuran Bey ise bir askerdir. Çocukluğu babasının mesleği nedeniyle Anadolu’nun birçok yerinde geçen yazar, bunu eserlerine yansıtır. Yazma süreci gençlik yıllarına uzanan yazarın toplam 7 adet romanı ve 4 hikâyesi vardır. Mucize Özünal yazma sürecine devam etmektedir. 29. 11. 2019’da Sabri Bilgin, Giresun Üniversitesi’nde Mucize Özünal’ın Hayatı, Sanatı ve Eserleri Üzerine Bir İnceleme adlı yüksek lisans tezini savunmuştur. Savunmada yazar da bulunmuş, daha sonra bir söyleşi yaparak izleyicilerin sorularını cevaplamıştır. Bu yazıda Mucize Özünal’ın hayatı kısaca verildikten sonra söyleşi ile sorulara verdiği cevaplar yer almaktadır. Sorular Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencileri ve öğretim üyelerine aittir.

Anahtar Kelimeler: Mucize Özünal, söyleşi, edebiyat, felsefe, yaşamöyküsel roman.

Abstract

Mucize Özünal was born on 15 March 1947 at Istanbul. Her father, whose name is Kâmuran, was a soldier and her mother, that called as Sare was a housewife. The writer whose childhood has passed at various places of Anatolia because of her father’s job, reflects this situation to her works. The writer, whose writing process goes back to her youth, has 7 novels and 4 stories. Mucize Özünal still continues writing. Sabri Bilgin has defended his post graduate thesis about an Observation Mucize Özünal’s Life, Art and Works on 29. 11. 2019 at Giresun University. The writer has also been at his defending and after that made a conversation with the audience and answered their questions. At this work, her conversation and answers to the questions will be attached after touching upon Mucize Özünal’s life shortly. The questions belong to the students and the academic members of Turkish Language and Literature Department.

Key Words: Mucize Özünal, conversation, literature, philosophy, life narrative novel.

* Giresun Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Öğrencisi, Giresun. sabiha_1997@hotmail.com / ORCID: 0000-0002-6100-8001

Giriş: Mucize Özunal'ın Hayatı

Mucize Özunal, 15 Mart 1947'de Çamlıca'da doğar. Annesi Sare Hanım ev hanımı, babası Kâmuran Bey bir askerdir. Bir ablası ve iki erkek kardeşi vardır. Çocukluğu babasının mesleği nedeniyle Anadolu'nun birçok yerinde geçen yazar, bunu eserlerine yansıtır.

Mucize Özunal okula Şemdinli'de başlar. Babasının tayini nedeniyle eğitimine Konya'nın Hadim ilçesinde devam eder. Bu okul, yazarın düşünsel ve imgesel dünyasının temelini oluşturur. Lise eğitimine Konya Kız Lisesi'nde başlar. Konya Kız Lisesini bitiren Mucize Özunal, daha sonra Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini kazanır. Üniversiteyi bitirdikten hemen sonra İstanbul'da avukatlık stajına başlar, stajın bitmesine doğru sınıf arkadaşı Recep Öztürk ile evlenir.

Mucize Özunal, çeşitli yerlerde görev alır. Avukatlık stajını bitirdikten sonra Ankara'da Köy İşleri Bakanlığı Hukuk Müşavirliği'nde raportör avukat olarak göreve başlar. Eşiyle beraber Aydın'a yerleşir, burada üç yıl serbest avukatlık yapar. Bu üç yılın sonunda Cumhuriyet savcısı olabilmek için Adalet Bakanlığı'na başvurur. Savcı olarak ilk görev yeri Denizli'nin

Sarayköy ilçesidir. Üç yıl bu görevde çalışan sanatçının tayini Antalya'nın Elmalı ilçesine çıkar. Burada Ermenek ve Ereğli ilçelerine görevlendirilir. Elmalı'dan sonraki görev yeri Tokat'ın Zile ilçesidir. Yaşanılan bu süreçte eşinin tayininin farklı bir yere çıkması ailenin bir arada kalmasını engeller. Bu nedenle Mucize  z nal ve eşi devletteki görevlerinden istifa ederek serbest avukatlığa dönerler.

Sanatçının edebiyatla ilk teması yazıyla değil, sözlü anlatımla başlar. Mucize  z nal'ın, çocukluğunun geçtiği Hadim'de arkadaşlarını etrafına toplayarak masallar ve hik yeler anlatması onun yazarlığa ilgisinin ilk adımıdır. Aynı şekilde ortaokul ve lise yıllarında yazdığı kompozisyonlarda aldığı dereceler yazarın başarısını gösterir. Lise yıllarında okul programlarında yaptığı konuşmalar, Konya'nın yerel gazetesinde yayımlanır. Daha sonrasında Mucize  z nal ismi dergi ve gazetelerde daha sık görülür. Dergi sayfalarında roman ve hik yeleri yer almaya başlar. *Yeni Konya* gazetesinde “Yalnız Ruhlar” isminde romanı tefrika edilir. 1965'te ise *şölen* dergisinde “Fesleğenler” ve “Gecelerin Kralı”  yk leri yayımlanır. Bunlar yazarın yayımladığı ilk öykülerdir. Daha sonrasında ise *Varlık* dergisinde “Mıstalli”  yk s , *ağdaş Türk Dili* dergisinde “Tohum”  yk s  yayımlanır. Mucize  z nal'ın edebiyata ilk adımı öykü ile olur.  yk  ile başlayan yazar, roman türünde de eserler kaleme alır. Bunların üç tanesini biyografik roman oluşturur.

“Edebiyat dünyasına öykü yazarak adım attı. Bu erevede Kızkovalayan adlı öykü kitabını çıkarır. Daha sonra romana yönelir. Kara Cümle kitabında matematikçi Cahit Arf'ın hayatını anlatır. Dar Köprünün Dervishi'nde Ahmet Adnan Saygun'un hayatı biyografik roman tarzında kaleme alınır. Sahte şafak romanı aslında bir aldatma ve aldanışın öyküsüdür. Varoşlarda başlayıp holdinglere uzanan bir serüven çevresinde çelişkiler anlatılır” (elik, 14 Ekim 2019).

Serbest avukatlık mesleğine dönen Mucize  z nal, eşiyle birlikte Kuşadası'na yerleşir. 1989'da eşiyle anlaşmalı olarak boşanarak yollarını ayırır. Recep Eser  zt rk, yurt dışına giderken yazar çocuklarıyla birlikte yaşamını Kuşadası'nda sürdürür. Yazarın, Bora  zt rk ve Doğu  zt rk adında iki çocuğu vardır.

Söyleşi

“Varlık bilgi nesnesi olduğunda varoluşa gelir.”

Heidegger

Felsefenin temel konuları varlık nedir, bilgi nedir, etik ve ahlak nedir gibi konulardır. Martin Heidegger önemli bir Fransız filozoftur. Varlık konusunda çalışmıştır. Varlık konusunda Heidegger şöyle söyler: “Varlık bilgi nesnesi olduğunda varoluşa gelir.” Yani burada gördüğümüz herhangi bir var olanı bilgi konusu yaptığımız zaman aslında o gerçekten var olur. Buradaki akademik çalışmaya emek veren hocalarımıza, aday arkadaşımıza müteşekkirim. Beni bilgi konusu yaparak varoluşa getirdiler, sağ olsunlar.

Edebiyatımızın iki temel ayağından biri düşünsel bilgidir, diğeri de eleştiridir. Eleştiri bilhassa sanatta ve özellikle yazında çok önemli bir şeydir. Çünkü eleştiri dediğimiz şey aslında eleştirel metinler, edebi metinlerdir. Düşünsel bilgi ile edebiyat arasında ise kopmaz bir bağ vardır. Edebiyatımızda özellikle postmodernist çağlarla bize bulaşan bir şeyden dolayı edebiyatın bu iki temel ayağı kesildi. Onun için son zamanlarda verimlenmiş olan eserlerin her şeyi piyasaların emrine mottosuyla metalaşmış bir edebiyatla karşı karşıya kaldık. Bu fırsat bana verilmişken edebiyata kısaca bakalım istedim.

Edebiyat Nedir?

Edebiyat insanın sonsuz gelişim ve yaratı gücünün farklı belirlenimlerinden biridir. Sanat olarak edebiyat bir diğer belirlenimle sıkıca ilişkilidir. Edebiyat; şiiri, romanı, öyküyü ve öteki yazınsal türleri yaratır. Bunları gerçekleştirirken öteki var olanlara ilişkin düşünümü üretir. Felsefe ve edebiyat birbirini dışlayan değil, birbirini tamamlayan iki etkinliktir. Büyük edebiyatçıların eserlerindeki derinlik arka alandaki düşünsel birikimden kaynaklanırken, büyük filozofların güzel anlatımlarının yazınsal söylemlerinden kaynaklandığını görürüz. Nedir sorusunu soran düşünsel etkinlik, sorunun yanıtını kavramları üreterek verir. İnsan nedir, insanın evrensel değerleri nelerdir, toplumsal ahlakla bir felsefi bilgi olan etik arasındaki ayrım nedir? Bütün bu nedirleri yanıtlarken mantıksal ilkelerden yararlanır.

Toplumsal ahlak dediğimiz zaman, sosyolojik bir olgudan bahsederiz. Bu yere, zamana, mekâna göre değişen değer yargılarından oluşur. Örneğin herhangi bir yerde giyinik dolaşmak geleneklere aykırı iken, başka bir yerde örtük dolaşmak geleneklere uygun olabilir. İşte bu toplumsal değer yargıları felsefi bakımdan, felsefi bir bilgi olarak etikle karşılaştırılmaz, onun tamamen dışındadır. Etik dediğimiz zaman genel geçer insan değerlerinden bahsediyoruz. Cumhuriyetimizin kurucu kadrosunun verdiği ve Mustafa Kemal’in ağzından topluma iletilen “Cumhuriyet fazilettir” ilkesi aslında “Cumhuriyet erdemdir” demektir. Erdem dediğimiz

zaman ilk çağ filozoflarından bu yana söylenegelen temel erdemlerin başında adalet gelir. Platon, Devlet adlı kitabında adil bir devletin nasıl olması gerektiğini irdeler.

Bizim cumhuriyet döneminde yetişmiş ünlü filozoflarımızdan Takiyettin Mengüşoğlu, İoanna Kuçuradi, Betül Çotuksöken gibi nice filozoflarımız da bu konu üzerinde derinlemesine uzun çalışmalar yapmaktadırlar. O zaman adalet evrensel bir değerdir. Bunun yanında özveri, fedakârlık evrensel bir değerdir. Her şeyin bir ölçüsü vardır. Ölçünün dışına çıktığınız zaman o şey başka bir şey olur. Örneğin suyu ısıtırsanız o su, su olmaktan çıkar, buhar olur, dondurursanız yine su olmaktan çıkıp buz olur. Giyiminize özen gösterirseniz bu güzel bir şeydir ama bunu abartır da çok fazla teferruata girerseniz, çok fazla gösterişe kaçarsanız bu süsleme olur. Bazı mimari eserlerdeki sadelik hepimizi etkiler, çünkü o mimari eser ölçüyü kaçırmamıştır. Bazılarına baktığınız zaman işlevselliği öteleyen, estetiği önemli ölçüde abartan, süslemeye varan şeyler görürüz. Ölçünlük bu bakımdan çok önemli bir değerdir.

Felsefe tümellerle kavramlarla iş görür, edebiyat ise tümellerle kavramlarla değil, tekiller alanında iş görür. Bireyi yaşamın içinden anlatır. Bu tek kişilik yaşayıştan insanlığa yönelir. Edebiyatı bir oyalanma aracı, eğlencelik olmaktan çıkarıp has edebiyata dönüştüren bu türden bir yaratıcılıktır.

Popüler edebiyat ile has edebiyat arasındaki ayrım edebiyatı yaratan çok önemli bir unsurdur. Popüler edebiyat kitle kültürüne yönelik kültür endüstrisinin metası tüketim nesnesidir. Popüler roman olayı olduğu gibi yansıtır, var olanı onaylar, olay amaçtır, kişiler biat kültürü içinde törelliğe, geleneğe uygun yaşarlar. Ön kabullere boyun eğerler. Mekân olgunun önündedir, süslemelidir. Bilhassa kurgu klişedir, biçim basma kalıptır. Somutta gezinir, duygularla oynar. Piyasalaştırılan edebiyatta, edebiyatın temel ilkesi silinmiştir. Silinen ilkelerin yerini postmodern anlayışının temel ilkesi “Her şey yapılabilir” almıştır. Her şey yapılabilir, dediğimiz zaman önce insanın yüzünü çizersiniz. Çağımızın içinden geçtiği vahşet dönemi işte bu mottounun eseridir.

Adı bir oksimoron olan “Yaratıcı Yazarlık Atölyeleri” piyasa için edebiyatın işlikleri olarak ortaya çıkar. Burada oksimoron gibi çelişen ifadenin kullanılmasının bir sebebi vardır. Atölye zanaatsal bir şeydir, yani ustadan öğrendiğin aynı şekilde tekrarlanır. Yaratıcı zanaatkârlık olmaz, sanatkârlık olur. Bu bakımdan yaratıcı yazarlık atölyeleri ismi itibariyle bir oksimorondur. Piyasa için edebiyatın işlikleri olarak ortaya çıkar bu atölyeler. Müdavimlerini esnaf yazıcılar olarak yetiştirir. Yazıcılar imgelemlerini karartır, yaratıcılığı yok eder. Bunun

belirlenimi bir süreçte sonra çalıntılarda görülmeye başlar. Metalaşan edebiyatta yayın evleri niteliksel dönüşüme uğrar, kurumsal olmaktan çıkar bezirganlaşır.

Has edebiyatta, has romanda ise olay kendi gerçekliği içinde yeniden yaratılır. Var olanı sorgular, düşünümü tetikler, kişiler yaratılan karakterlerde beliren tiplerle değişim, dönüşüm gelişim olanağını, olumlu olumsuz seçeneklerini, bilhassa etik öyle mi gerçekleştirmekte kişi seçeneklerini gösterir. Çözüm sunmaz durumu teşhis eder. Edebiyatın teşhis ettiği durumu çözümlenmek bilimin işidir. İdeolojiler edebiyatla ilgili şeyler değildir. İdeolojiler tek bir tümcede tüm gerçekliği yakalamak isterler, oysa bu mümkün değildir. Hakikat birçok cepheleriyle birlikte varoluşa geçerler.

Has romanda mekân olguya hizmet eder. Kurgu özgündür, somutta soyutlar. Soyluyu soysuzu, hırslıyı hırsız, özgürü köleyi yaşamın içinden gösterir. Has edebiyat duyguları gıdıklamaz, duyarlıklarımızı genişletir, derinleştirir. Ve en önemlisi okuru dönüştürüp, genişletir. Hepimiz bir sürü film, birçok öykü, roman okuruz ama öyle romanlar öyle şiirler vardır ki bir kere okuduğunuz zaman ömrünüz boyunca o size yoldaşlık eder. O sizin varoluşunuzu dönüştürüp, genişletmiştir. Hayatınızda yeni bir pencere açmıştır. Çünkü has edebiyat edep yani güzellikle ilgilidir. Etik estetiğin anasıdır. İyi olan güzeldir. İyi olan dediğimiz zaman evrensel insan değerlerine uygun eylem ve düşünümünden bahsederiz. İyi bir roman bu nedenle güzel olmalıdır.

Edebiyatın bu güzelliği yaratırken aracı dildir. Dili gündelik söylemi içinden çıkarır. İmge, simge, alegori, metafor benzeri söz sanatlarıyla sözün anlamını genişletir, yarattığı anlamla da derinleştirir. Bütün sanatlar gibi edebiyat da aslında bir anlam yaratma sanatıdır. Karamazov Kardeşler’de İvan’ın tiradını (İnsan tanrının niteliklerini kendinde topladığında tanrı yok mu olacaktır?), Veba’daki Doktor Rio’yu (somut gerçeği görüp dillendirme cesareti), Henrch Bölün Bozkır Kurdunu (Bilgi nedir, neyi bilebilirim) düşünelim.

Bilgi tüketilen değil, üretilen bir şeydir. Bilgi üretildiği için her nesne çeşitli bağlamlarda ele alınarak farklı bilgilere konu edinilebilir. Onun için bilginin üretimi sonsuzdur. İnsanı zihinsel yetileri, sonsuz gelişim ve yaratı gücü bunu sağlar.

Edebiyatı dile gelen bir insanlık durumudur. Edebiyat varoluşu tutulmuş bir aynadır. (H. Balzac: Sırtımda bir ayna ile dolaşıyorum) İnsan olmanın sorumluluğu en yetkin olarak yazıda ortaya çıkmalıdır. Edebiyat varlığın gerçekliğini ortaya koyan bilimlerden farklıdır. Bilimsel

gerçeklikten çok, düşünsel hakikate yakındır edebiyat. Kant “Etika”sının sonunda yazınsal metinleri imgeleminin genişlemesi, düşünsel yetilerin gelişimi evrilmesi için bir olanak olarak gördüğünü anımsayalım. Şunu unutmayalım edebiyatımızın zenginliği hayatımızın zenginliği kadardır.

Yazarın yapıtında yazıldığı zamanın dokusu vardır. Ama yazar kendi zamanını aşmak zorundadır. Aşamazsa içinde bulunduğu zamanın kölesi olacaktır. Bu nedenle yazar kendi dönemi ile hesaplaşır. Bu hesaplaşmada çıkar çevreleriyle, iktidar odaklarıyla karşı karşıya gelebilir. Yazar bu pratik içinde insanın varoluşunu ortaya koyar. Bizim yazarlarımızı anımsayalım. Nermi Uygur “Edebiyat duyguların eğitimini sağlar” demiştir. Hayatı insanı anlamak acı ve değerli bir deneyimdir. Bizi geliştiren acı ve hazların ne olduğu bilgisine ulaştırır bizi. Muhammet İkbâl’in Cavidanname’sinde söylediği gibi “Acı kemale götüren en hızlı taydır.” Acıdan kaçan kişi keyifçilik içinde oyalanarak kendine ve hayata yabancılaşır.

Şimdi böyle kısaca edebiyata baktıktan sonra yazınsal türler arasında roman türü içinde yer alan yaşamöyküsel roman nedir? Biraz da bundan söz etmek isterim.

Yaşamöyküsel Roman

Yaşamöyküsel eserler yazınsal bir tür olarak öteki türlerden çok farklı bir çalışma alanıdır. Bu alanda eser verenler bir yanı ile tarihçi bir yanı ile sanatçıdır. Tarihçiler bilgi ve belgelerle ulaştığı gerçekliğe müdahale etmekten kaçınmalı, duygularını hayallerini nesnel gerçeklikten uzak tutmalıdır. Yaşamöyküsü yazarı araştırma sırasında bir tarihçi gibi çalışır. Yazma aşamasında imgelem gücünü kullanır. Sonuçta yazınsal söylemle, tarihsel bilgi değeri olan bir eser yaratır. Yaşamöyküsel romancı kendine konu edindiği kişiyi, kapalı bir dünyayı aralar. Kendine özgü olan bu karakteri, kendi sesi kendi dil mantığı ile verir. Ama yaşamöyküsel romanların özelliklerinden biri de bir dönem romanı olmalarıdır. Yaşadığı dönemin dili, hayat tarzı, çevre özellikleri, modası, yeme içme ritüelleri özenle incelenmelidir. Roman bir atmosfer yaratma işidir. Eğer o atmosferi yaratamazsanız okur, esere yabancılaşır. Romanın ruhuna giremez, onunla içsel olarak birleşemez.

1930’larda yaşamış bir kişinin İstanbul izlenimlerini anlatırken Boğaziçi köprülerinden bahsederseniz kurduğunuz roman dünyası yıkılıverir. Yaşamöyküsü roman yazarlığı bir aydınlanmayı, bilmeyi, farkına varmayı gerektirir. Yazar, yazacağı ömrü onun devrini anlayan, diline, varlığına, derinliğine giren bir işe girişmiş olur. Burada sadece analitik düşünce iş

görmez. İnsana ait dünyaya ilgi duymak, yazılacak kişi ile ortak değerlere sahip olmak gerekir. Bu yeniden yaşamı değerlendirme, deneyimleme, yeniden inşa etmektir. Kendimizde duyumsamadığımız bir hayatı anlayamayız. Akıl ve zihinsellik, sevgi ve empati Platon'un arabasına koşulmuş iki at gibi bizi de kendimize ulaştıran bu yolculukta eş güdüm içinde olmalıdır.

Yaşamöyküsel çalışmalarda araçsal aklın etik problemlerin öne çıktığı da görülebilir. Burada yazarın niyeti ile eylemi arasındaki uygunluk sakatlanmış, hatta yok edilmiştir. Bu büyük adama veya yaşamöyküsünü roman malzemesi yaptığınız kişiye hizmet etmek değil de kendine hizmet etmek hem maddi hem manevi çıkar sağlamak amacıyla davranan yazarlar, eylemlerinde dürüst değildirler. Çünkü dürüstlük eylemle niyetin örtüşmesidir. Eğer eylem ile niyet örtüşmezse dürüst bir eylemden söz edemeyiz. Büyük adamları ekmek teknesine çeviren yazarların, yazarlık onurunu zedeledikleri açıktır.

Yaşamöyküsel romanın tarihsel yazınsal olmadan önce etik bir duruş olduğunu bilmek gerekir. Mahremiyetin kişisel olması bir yaşantının nereye kadar kamuya açık olmasını belirlemelidir. Yazılan kişinin savunmasız varlığı üzerinde duyunçla yaratı arasında, değerler bilgisiyile yürümesi gerekir yazarın. Duyarsızlık yazarı körleştirir. Bunun gibi yapmacık saygı, sevgi de yazarı ve yapıtı değersizleştirir. Bu yüzden yaşamöyküsel çalışmalar kendine özgü bir kişilik gerektirir.

Yaşamöyküsel metinler bu nedenle bilgi değeri, sanat değeri, ahlak değeri ve bütün bu alanları kapsadığından eğitim değeri olan yapıtlar olmalıdır. Yukarıda sözünü ettiğimiz eserinde Kant, bu nedenle yaşamöyküsel eserlerin eğitici önemine işaret etmektedir. Birçok ülke edebiyatında bu türe verilen özel önemine işaret etmektedir. Birçok ülke edebiyatında bu türe verilen özel önem eğitici özelliğindedir. Örneğin Fransız Edebiyatının güçlü yazarı Romain Rolland Crstopher adlı üç ciltlik yapıtı Beethoven'in yaşamöyküsel romanıdır.

Yaşamöyküsel romanlarda yazar kendi benliğinden ötekine giderken yüreğini eline almalıdır. Behçet Necatigil'in dediği gibi ele aldığımız yaşamöyküsünün kahramanı, can çekişen kuşlar gibi avcunuzun içindedir.

Roman yazarı dünyayı her gün yeniden kurar. Bu nedenle tanrı gibidir. Yaşamöyküsel roman yazarı ise antik Yunan tanrıları gibidir. İktidar alanları, etkinlik alanları sınırlıdır. Nehir tanrısı nehirlerle, deniz tanrısı denizlerle, aşk tanrısı aşkla sınırlandırılmıştır. Yaşamöyküsel

roman yazarının da devinim alanı, iktidar alanı sınırlıdır. Yazarın sonsuz yaratıcı gücü ile bu sınır arasındaki eytişimsel ilişkiden doğar roman. Elinize bir belge bir fotoğraf geçmiştir, bu sizin yaratımınızı kamçılabilir, kurgunuza güç verebilir ama avcunuzdaki o can çekişen kuş, o kişinin mahremiyetine saygı, yazarı bundan alıkoymalıdır. Yahut kaptırdınız, yazdıkça yazdınız, bir de baktınız ki roman kişinin dilinden, mantığından, karakterinden çok uzaklara düşmüşsünüz. Bunu çöpe atmakta ikircim gösterirseniz, roman karakteriniz tahta bir kukla olacaktır. Kanlı canlı bir insan değil.

Bütün bunlar gerçekten “değerli” bir eser içindir. Değer nedir dersek yolumuz Aristoteles’e düşecektir. Metafiziğinde “Benzer olanlar yalnız benzerleri tarafından kavranılabilir” diyor. Bir şeyin değeri o şeyin kendisiyle aynı türden olan şeyler arasındaki özel yeridir. İonna Kuçuradi, “Sanata Felsefeyle Bakmak” isimli kitabında bize ayrıntılı bilgiler veriyor. Bir sanat eserini değerlendirirken önemli olan onun kendine özgü yapısını dikkate almaktır.

Yazarın hangi insan ilişkilerini, yaşantı ve eylem olanaklarını, hangi etik değerlerin örneğini vermek istediğine bakmak gerekir. Bundan sonra yazarın bunu başarmada ne kadar yetkinlik gösterdiğine bakılmalıdır. Burada önemli olan nesneye bakarak konuşmak, yapıtın sınırları içinde kalarak bunu yapmaktır. Çünkü burada bir kişi değil bir yazış düşünüş eleştirilecek, kritik edilecektir. Önemli olan yazarı değil, yapıtı anlamaktır.

Bir başka sorun yeniliğin ne olduğu konusudur. Yenilikte öncelikle çağın değişen koşullarında daha önce hiç anlatılmamış yaşantı ve eylem olanaklarını anlatan bir yapıt olmalıdır. İkinci olarak da değişen dünyada insanın değişmeyen özellikleri açısından anlatılmalıdır. Yapıtın kendi alanındaki yerini bu yer ne olursa olsun göstermek, o yapıtın değerini ortaya koymak olacaktır. İnsanın insanlığın tarihselliği yani sürekli değişip dönüşümü ile insanın değişmeyen yapısı arasındaki ilişkiden kalkarak yapılan bu değerlendirme tüketici değil, yeniden yeniden üreten bir değerlendirme olacaktır.

Yapıtı böylece değerlendirdikten sonra bu yapıtın yaratılmasının insan için dünyamız için anlamı nedir? Sorusunun yanıtı verilmelidir. Aksi takdirde başarılı olmakla, değerli olmak birbirine karışacaktır. Eski sorulara yeni yanıtlar veren eserler ile yeni sorulara yeni yanıtlar veren eserler karışmış olacaktır. Yazarlıkta önemli olan yeni sorunlara kahramanların yaşantı ve eylem olanaklarıyla yeni yanıtlar veren bir evren kurabilmektir. Ustalık gösteren bir yazar başarılı olabilir ama yapıt değerli midir?

Değerli yapıtlar her okumada yeniden üretilmekle okurun kaderini de etkiler. Bu yazarlar Yazganlardır. Yazarlar eski giysilere yeni yamalar vurmakta ustalaşmakla başarılı olabilirler. Bunları yazıcıların üstünde tutmak gerekir. Yazıcılar gündelik yaşamın dilini pratik eylemler için kullanırlar. Bunlar etik estetik anlam yaratımından uzak betiklerdir. Türlerin yapısal karakterlerinin yitirildiği yazışlarda çoğunlukla örneğin öykü başlığı ile verilenin öykü karakterinden yoksun olduğu görülür. Bunların hepsini aynı çuvala sokup anlatı olarak sunmak vaziyeti kurtarmaz.

Bizde en çok deneme yazımında çoraklık görülmekte deneme başlığı ile yayımlanan yazılarda, anı, teoloji, ideoloji, tarih yazıları yayımlanmaktadır. Oysa denemede herhangi bir konunun o vakte kadar ele alınmamış bağlamlarla ele alınarak düşünsel ufkun genişletilmesi, güzel duyunun inceltilmesi, duyarlılıkların derinleştirilmesi vardır.

Bence iyi bir yaşamöyküsel roman yazarı, bir tarihçi bir edebiyatçı olduğu kadar iyi bir deneme ustası da olmalıdır. Yazmak bizi gündelik hayatın tekdüzeliğinden kurtaran varoluşumuza yeni boyutlar katan yaratıcı bir eylemdir. Kâtip Çelebi “Yazmayan el keçi ayağından farksızdır” diyor. Bir edebi eseri değerli bir nitelikle ortaya koymak yeryüzünü, yarattığı anlamla insan dünyası haline getiren çabaya bir katkı sunmaktır. Bir yerde kâğıt üzerine bir sözcük yazılmışsa artık orada değişim dönüşüm yaratı başlamıştır.

Sabrınız için teşekkürler. Edebiyatın içinde, edep ve bediatla, etik ve estetikle kalınız.

Soru- Cevaplar

Hatem Türk: *Yazmasaydınız ne olurdu?*

Yazar: Yazmasaydım ben, ben olmazdım. Benim oluşumumu geliştiren şey yazma eylemidir. Ben bu işe uydurukçulukla başladım. Küçükken etrafıma topladığım arkadaşlarıma masallar anlatmaya bayılırdım. Bizim evin bodrum katında bir küp var da içinde şu var da bu var da tarzı şeyler anlatırdım. Sonra ablam bir gün anneme demiş ki senin bu kızın çok yalancı, çocukları başına toplayıp devamlı uyduruk şeyler anlatıyor. Annem daha sonra bana sordu, bende yaptığımı söyledim. O zamandan beri karakterim odur yaptığımı yaptım, yapmadığımı yapmam derim. Anneme yaptığımı söyleyince annem bana yapmamam konusunda yasak getirdi, bundan sonra çocukları aldatmak yok dedi. Sonra bunları okudukça yazmaya özendim, yazmaya başladım. Yazı beni çok geliştirdi. Bir hukukçu olmak ve onun uygulayıcısı olmak insanı çok geliştiriyor fakat bunu edebiyatla yapmak insana olağanüstü bir haz veriyor. Hayatınızın

kalitesi yükseliyor. Yazmak sizi her gün yeniden inşa eden bir şeydir. Onun için ben yazmasaydım, ben olmazdım derdim.

Ercan Coşkun: *Eserlerinizde kahramanlarınızı konuştururken o yörenin ağız özelliklerine hâkim olduğunuzu gördüm, bunun altında yatan şey çeşitli yerlerde savcılık ve avukatlık yapmanız mı?*

Yazar: Başlangıçta çocukluğumdan beri iyi taklit yapardım. Yani çevremdeki insanların konuşma tarzları yapmaya çalışırdım. Bu giderek öykülerimde yansıtma biçiminde ortaya çıktı. Fakat ileriki yıllarda halk bilgiliği denen şeyin farkına vardım. Yani Türkçemiz olanaklarıyla sonsuz bir dil. Çünkü her şeyi bir eyleme anında dönüştürebiliyorsunuz. Pembe bir renk, pembeleşmek bir durum, pembeli bir sıfattır. Düşünebiliyor musunuz bir tek sözcük öğreniyorsunuz, müthiş bir ufuk açılıyor. Ama bunun ötesinde bir şey halk dilinde, halkın kendi bilgiliği var. Aristo'nun, Kategoriler'ini okursanız bir sürü şey anlatır. Önemli olan bunu düşünsel olarak temellendirmektir, Aristo'nun büyüklüğü buradan gelir. Ama halkın pragmatizmi şuradan geliyor "Eğri okla doğru hedef vurulmaz." diyor. Yani teori ile pratik arasındaki uygunluğun başarıya götüren yolu gayet pratik bir şekilde bize gösterilir. Tabii bunun düşünsel temelini yaptığınız zaman o felsefi bir bilgi olur. Ama bunu bir su içer gibi söyleyebilmek büyük bir bilgelik gerektirir. Yunus'un şiirlerini okuyun bu yüzden. Muhyiddin Abdal'ın "İnsan, insan derler idi; insan nedir şimdi bildim." diyor. Ne kadar büyük bir söz söylemiştir. İnsan nedir sorusunu yüzyıllardan beri felsefe soruyor. Bunu bir edebi söylem içinde söylemek ne kadar güzel bir şey. Onun için halk bilimine önem vermek gerekiyor. Dil ile halk yaşayış tarzı arasında da büyük bir ilişki vardır. Son zamanlarda dilimize çeviri dili hâkim oldu. Yerli dizilerde görülen "Sen kalbini kırmak istediğim son kişisin." diyor, yani buradan şunu anlarız; bu hatun elinde kalbi kırılacaklar listesiyle dolaşıyor gibi bir anlam çıkar. Türkçede böyle bir şey söylenmez. Adam sevdiği kadına sarılacaktır, köpeğini çağırır gibi gel buraya diyerek hitap etmek çok ayıp bir şeydir. Onun için halkın söyleyişine çok dikkat etmek lazım. Bundan dolayı halk bilimine önem verin. Gerçekten İlhan Başgöz, Nasreddin Hoca, Pertev Naili Boratav'dan çok şey öğrendim.

Gülcan Şanda: *Romanlarınızı kurgularken kafanızda belirlediğiniz bir taktiğiniz var mı? Bir şema, çizelge doğrultusunda mı ilerliyorsunuz? Yoksa kafanıza göre mi ilerliyorsunuz?*

Yazar: Önce şema yapmam, ilk olarak düşünsel çekirdeği belirlerim. Burada tema ne olsun, işte diyelim ki maddi zenginlik uğruna manevi değerleri harcayan olsun, daha sonra bir karakter

belirlerim. Bunları böyle kurgularım, onlarla uzun süre yatar kalkar düşünürüm. Örneğin bir otobüs yolculuğu yaparken karşıma çıkan insanlar ile roman karakterimi benzetirim. Yazarken de şema değişir. Romanın akışı içerisinde o eser bütünlük kazandıkça o bütünlüğe dair yeni öğeler eklemek zorunda kalırız. Bu olay ressamın tablosunu yapması gibidir. İkisi de eğitimsel olarak birbirine koşut giderler.

Yasemin Çakır Başaran: *Ölçülü olmak evrenseldir dediniz. Ve her disiplinde de ölçülü olmak şart dediniz. Romanlarınızı yazarken kendinize belli bir sınırlar koydunuz mu? Şu konuda ölçülü olmam gerekiyor dediniz mi? Popüler romandan bahsettiniz, acaba popüler roman ölçülü olmanın sınırlarını aşıyor, diyebilir miyiz?*

Yazar: Şimdi yaratı dediğimiz şey ölçü tanımaz. Yani eğer bir insan yaratıcı bir eylemde bulunurken, yaratıcılığını kısıtlayan birtakım ön yargılardan hareket ediyorsa, o yaratıcılığını ortadan kaldırır. Irmakların önüne hiçbir set koymadan o coşkuyla yazmak gerekir. Genel olarak ben bunu yaparım. Ama yaşamöyküsel romanlar mutlaka bir ölçüyü gerektiriyor. Ölçülü olmak ön yargılı olmak değildir, amacı aşmamaktır. Yani siz burada ne yapmak istiyorsunuz, bir yaşamöyküsünü bir roman şeklinde sunmak istiyorsunuz, o yaşamöyküsünden kendinize bir çıkar sağlamak istemiyorsunuz. Ölçü derken bu kastedilir.

Yasemin Çakır Başaran: *Felsefeden bahsettiniz, felsefenin edebiyatla olan ilişkisinden daha doğrusu birbirleriyle olan etkileşiminden bahsettiniz. Ve denemenin de sizin için ne kadar önemli bir tür olduğunu söylediniz. Acaba deneme felsefeyle edebiyatın arasında bir köprüdür diyebilir miyiz?*

Yazar: Bir köprü dersek bu uygun bir metafor olmaz. Geçişten ziyade ortak bir akış diyelim. Yani burada birliktelik vardır, ayrılık değil. Düşünsel dağarcığımız zenginse dilinizde zenginleşir. Bu sizin edebi yaratınızı da arttırır. Çünkü Saussure diye bir dil bilimci var “Dil ve düşünce bir kâğıdın iki yüzü gibidir.” der. Birinin diliyle konuşursanız onun düşüncelerini yansıtırsınız. Düşünceniz ne kadar zenginleşirse, diliniz de o kadar zenginleşir çünkü sözcük dağarcığımız artar. Duygularımızı, düşüncelerimizi daha ayrıntılı farklı bağlamlarla daha açıkça ortaya koyarsınız, düşünceniz berraklaşır.

Sabiha Zembilören: *Neden roman? Size göre romanın şiirden fazlası var mı? İkisi arasındaki fark nedir?*

Yazar: Şiir aslında duyguların değil düşüncelerin rafinesidir. Yani öyle bir sözcük kullanacaksınız ki onun yan anlamlarıyla kurduğunuz bağlamlar okuyucunun çağrışım dünyasını zenginleştirecek. Düz anlamla edebi eser vermek çocuk edebiyatına ait bir şeydir. Çünkü çocuklar sözcüklerin yan anlamlarını kavramazlar. Ama şiir bilhassa yan anlamlarından da öte sözcüklerin arka anlamlarını taşır. Roman şiir gibi değildir, somutlayarak soyutlar. Şiir ise soyutun kavranılmasını okura bırakır.

Emine Gut: *Biyografik romanı yazma sürecinizi nasıl geçiriyorsunuz?*

Yazar: Biyografik roman büyük ölçüde dönem romanıdır. Yani bir atmosfer yaratacaksınız, o atmosferin içine o kahramanı yerleştireceksiniz. Bu her alanda büyük bir çalışmayı yapmanızı gerektiriyor. Bir romanımda İshak Paşa Sarayı ile ilgili bir şey vardı, üşenmeden İshak Paşa Sarayına gittim ve kafamdaki romanla karşılaştırdığım zaman iyi ki gittim dedim. Mesela Amasya'ya roman çalışması için iki defa gittim. Onlar beni çok etkiler. Yani bazı insanlar oturur masa başında yazar. Ben biraz tez canlıyım, doğayı da çok seviyorum, yarattığım karakteri de fizik dünyasının bir parçası olarak ele almak istediğim zaman mutlaka yaşadığını kurguladığım yere gidiyorum. Azıcık da kendimi gezdirmiş oluyorum.

Melek Bilgin: *Eserlerinizi incelediğimiz zaman bir eserinizde birden fazla bakış açısını kullandığınızı görüyoruz. Bu bakış açısını oluşturma süreci nasıl geçiyor? Anlatımın getirdiği bir zorunluluk hali mi alıyor? Yoksa bu süreci belirliyor musunuz?*

Yazar: Ben bunu niye yazıyorum, meselesi hep önümdedir benim. Farklı açılardan nesne edindiğim şeyi aydınlatmak daha verimli oluyor. Hem benim yaratıcılığımı ortaya koymamı sağlıyor, hem de nesne edindiğim şeyi daha estetik hale getiriyor. Bu bakımdan bakış açısı iyi oluyor.

Sümeyye Özdemir: *Romanda Mahmut Esat'ın eşi biraz daha edebiyatta pasif konumda, çok fazla çatışmalar gözüküyor. Ama bir kadının psikolojik tahliline yer verilmiyor gibi gördüm. Bir erkeğin arkasında kalan kadın karakterler acaba nasıl bir yol izlemeli?*

Yazar: Ben bir insanı tanımlarken cinsiyetini öne almayı çok benimsemiyorum. Yani kadın yazar sözcüğünü ben hiç kullanmak istemiyorum. Çünkü bir insanı diliyle, diniyle, cinsiyetiyle tanımlamak onu insani özelliklerinden indirgemektir. Yani işte ben Mahmut Esat Bozkurt'u yazıyorum, biraz da kadın karakter olsun diye hanımefendiyi de yazayım diye bir ön yargım hiçbir zaman olmadı. Hayatın içinde kadınlar insan olarak varlar, bir kadın olarak değil.

Kadınlar erkeklere nazaran cinselliklerinden daha örtülüdürler. Cinselliklerini daha örtülü yaşarlar, çünkü daha üretkenlerdir, insanı üretirler. Ve insan yavrusunu, insanlaştırırlar. Onun için kadınlara yapılan çok büyük bir haksızlık, onların cinsel kişiliklerini isimlerinin önüne koymaktır. Bana kadın yazarlar derneği bir ödül vermek istedi, ben dedim ki derneğin ismini değiştirin, yazar kadınlar derneği yapın, ondan sonra gelirim dedim. Kurgu gerektiriyorsa bir kadını romana koyuyorum, sadece kadın diye romana koymak istemem.

Ömer Sönmez: *Üç tane yayımlanmış bir tane yayımlanmaya hazır yaşamöyküsel romanınız var. Kendi yaşamöykünüzü yazmayı düşündünüz mü?*

Yazar: Hiç düşünmüyorum. Hayat önümüzde akıp gidiyor, hayata bakalım, hiç kendimize bakmayalım, yaşama bakalım.

Emine Bilgehan Türk: *Roman yazarken ya da yazarken özel bir mekân istiyor musunuz? Sizin üretebilmeniz için özel şartlara ihtiyaç var mı?*

Yazar: Yok, ben özel bir mekân istemiyorum. Önümde bir masa olsun, bir de tahta iskemle olsun, bana yeter yazarım. Ama mutlaka elimin altında donanımlı bir kütüphanenin olması lazım. Yani kafama takılan bir şeyi, bir bilgiye o anda ulaşamazsam tikanırım, ondan sonra bir adım bile atmak istemem. Bir de klasik müzik dinleyerek yazmak çok hoşuma gider, özellikle operayı çok severim. Mutlaka bir masada yazarım, kalem ve kâğıt kullanırım. El ile zihin arasındaki diyalektik bağlantı araya makine girince kopuyor. Fenomolojinin boş laf olmadığını bir defa daha gördüm. El ile zihin arasındaki diyalektik bağı en güzel şekilde mekanik olarak yazdığınız zaman yaşıyorsunuz. Genellikle kurşun kalem ve saman kâğıdı tercih ediyorum.

Emine Bilgehan Türk: *Roman yazarken kahramanlarınızdan herhangi birisi için “Bu beni aştı artık, bu kahramana hâkim olamıyorum.” dediğiniz birisi çıktı mı? Öldürmek istediğiniz ya da romandan tatile göndermek isteğiniz biri oldu mu?*

Yazar: Yok hiç öyle bir şey olmadı, ben çok disiplinli bir insanım. Kahramanlarımı çok sıkı tutuyorum. Yalnız şöyle bir şey olur, genellikle Kuşadası’nda yazıyorum, orada da eski bir köy evi var. Sabahleyin erkenden başlarım, özellikle romanın kritik bir döneminde isem gece rüyalarım falan girer. Baş ucumda kağıtlar vardır, oralara küçük notlar alırım. Sonra uyku tutmaz, tekrar aşağıda bıraktığım işe yukarıda devam ederim. Ama sabah aşağıya indiğim zaman sanki o bütün roman kahramanları ayakta beni karşılar gibidir, onlarla hasret giderir gibi kucaklaşıyorum. Aniden yeni bir romana başlayasım geldi.

Hilal Özkaya: *Karakterlerinize isim verirken herhangi bir kriteriniz var mı? İsim ve karakter ilişkisini nasıl kuruyorsunuz?*

Yazar: Bazen şöyle oluyor, bazen öbür türlü oluyor. Bazen bunun ismi Yıldız olsun diyorum. Fakat sonra o Yıldız ismi başka bir olguyla çakıştığı zaman çok hoşuma gidiyor. Bazen de karakteri canlandıran tipin ismini karaktere uygun olmasına da özen gösteriyorum. Ama bazen de hiç öyle olmuyor, normal hayatın akışı içinde etkilendiğim birinin ismini de koyabiliyorum. Mesela bir romanımda peron sahnesi vardı, yaşlı bir karı koca vardı, orada bir kadını anlattım. Sonra fark ettim yıllar yıllar önce ben trenle bir yerden bir yere giderken bana elma veren bir kadın vardı. Tamamen romanımda o kadını anlatmışım. Yani bu enteresan bir şey. Bir şeyi görüyorsunuz, bellek devamlı bunları depoluyor. O depodan siz farkında olmadan çıkıyor. Yaşantı dediğimiz bir şey var, yaşantı sözcüğü bizde hayat anlamında kullanılıyor. Aslında yaşantı hayatımızda bir kerecik yaşanan ama hayatımızda iz bırakan bir şeydir. Çocukluğunuzda kuyruklu bir yıldızın kaydığını gördünüz, o yıllar yıllar sonra hayatınızda yeniden ortaya çıkabilir. Bir kereciktir ama hayatınızı etkilemiştir. Yaşantılarımızdan oluşan şeyler bazen yazarken bize böyle güzel sürprizler yapıyor.

Hilal Özkaya: *Peki gidişata göre ismini değiştirdiğiniz bir karakteriniz oldu mu?*

Yazar: Galiba bir romanımda oldu. Romanın akışı içinde planladığım başlangıçtaki isme uygun olan şey geliştikçe roman karakterin evrilmesiyle tam denk düşmedi ona. Bunu yayımlanmamış romanımda yaşadım. Orada uzun bir zaman dilimini anlatıyorum. Büyük savaşlar, 93 Harbinden günümüze kadar uzanan bir zaman dilimi içinden karakterler seçerek göç olgusunu, Orta Doğu'yu anlatıyorum. Orada bir Süryani rahibi var, onun ismini doğru koyduğuma inanmadım daha sonra değiştirdim. Şu an onu hatırlıyorum, başka da böyle bir şey olmadı.

Sabrınız için teşekkür ediyorum.

Kaynakça

Bilgin, Sabri (2019). Mucize Özunal'ın Hayatı, Sanatı ve Eserleri Üzerine Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi. Giresun: Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çelik, Yakup (14.10.2019). "Özunal, Mucize", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Ahmet Yesevi Üniversitesi

(http://teis.yesevi.edu.tr/index.php?sayfa=madde_detay&md=1f9d8832f0d36ae8195d32ecf82d8f17

Erişim Tarihi: 13.11.2019).